

Ivo Andrić - Prokleta avlija

Mjesto i vrijeme radnje: carigradski zatvor Prokleta avlija,

Likovi: fra Petar iz Bosne, upravitelj Latifaga zvan Karađos, zatvorenik Haim - Židov iz Smirne, zatvorenik Ćamil-efendija - bogati, mladi zatvorenik iz Smirne

Vrsta: roman

Sadržaj:

Zima je. Prevladava samo jedna boja - bijela. U toj bjelini postoji samo jedna staza. Staza kojom je išla pogrebna povorka na pogrebu fra Petra. U sobi fra Petra nalaze se fra Mijo Josić, mladi fra Rastislav... Popisuje se imovina fra Petra. To je većinom raznovrstan alat. Još prije tri dana on je ležao na tom krevetu, a sada ga više nema. Najviše nedostaje mladom fra Rastislavu kojemu je često pričao događaje iz svog života. Najviše je pričao o carigradskom zatvoru gdje je bio zatvoren ni kriv ni dužan. Zbog nekih poslova crkva je fra Tadiju Ostojića i fra Petra poslala u Carigrad. Tamo je policija uhvatila neko pismo o progonu vjernika i svećenika iz Albanije koje je bilo upućeno austrijskom internunciju u Carigrad. Pismonoša je pobjegao, a pošto u Carigradu nije bilo drugih svećenika iz tih krajeva uhitili su fra Petra. Dva mjeseca bio je pod istragom, a da ga nitko nije ni saslušao.

Bio je zatvoren u zatvor znan kao Deposito ili Prokleta avlija kako je zove narod. Ta Avlija uvijek je bila puna, uvijek se punila i praznila.

Tu je bilo sitnih i krupnih prijestupnika. Od dječaka koji su sa "štanda" ukrali smokvu do višestrukih ubojica. Tu dolaze i tzv.

"prolaznici" koji su upućeni po kazni kao prognanici iz zapadnih pokrajina te iz Avlije odlaze kući ili u zatvor u Africi ili Maloj Aziji.

Avlija se sastoji iz petnaest jedokatnica koje povezane s visokim zidom zatvaraju nepravilno, golo dvorište, bez trave i s dva-tri kržljava stabla. Po danu zatvorenici se šetaju po dvorištu, a po noći odlaze u ćelije - petnaest do trideset u jednu. Ali, ni po noći nije mirno.

Zatvorenici pjevaju, svašta dovikuju i svađaju se te često dolaze i novi. Po danu svi izlaze iz ćelija i stvaraju male skupove gdje pričaju o raznim stvarima. Najviše se ljudi okuplja oko malog čovječuljka Zaima koji je uvijek pričao o ženama i svojim mnogobrojnim vjenčanjima. Neki su ga slušali, a drugi su odmahivali rukom i odlazili

čim bi on počeo pričati. Sam položaj Proklete avlije bio je čudan jer se moglo vidjeti samo nebo, a grad koji je bio blizu nije se mogao vidjeti. Obično je bilo lijepo vrijeme. Ali, nekad se nebo naoblačilo, počeo je puhati južni vjetar donoseći zadah truleži i smrad iz pristaništa. Tada je ludilo bilo zarazno i svi, pa i najmirniji, postajali su razdraženi i ljuti. Čuvari su pokušavali izbjegavati sukobe jer su i oni bili razdraženi, ali bilo je nemoguće uspostaviti red. Kada je zapuhao sjeverni vjetar, sunce grane svi su ponovo izašli na dvorište zaboravljajući svađe i prepirke. Upravitelj tog zatvora bio je Latifaga zvan Karađoz (groteskna ličnost turskog kazališta sjenki). Otac mu je bio nastavnik u vojnoj školi. Kao dijete Latifaga je volio knjigu i muziku, ali odjednom se promjenio, čak i fizički. Napustio je školu i počeo se družiti s raznim varalicama i kockarima. Nekoliko su ga puta i uhvatili, a uvijek ga je izbavljao otac. Tada je upravitelj policije predložio Latifaginom ocu da Latifaga postane policajac. Latifagin otac je na to pristao. Tako je Latifaga postao policajac, zamijenik upravitelja Proklete avlije te konačno i upravitelj. U hvatanju prijestupnika pomogla mu je njegova prošlost jer je poznao njihova okupljališta. Latifaga je imao kuću iznad Avlije i mnogim je putovima mogao doći od kuće do Avlije i obrnuto tako da nitko nije znao gdje će se pojaviti. Nitko nikad nije znao kako će se ponašati i uvijek je iz ljudi mogao doznati one podatke koje želi. Česte su bile i pritužbe na Karađoza, ali svi su znali da samo on može upravljati Avlijom.

Najgori su bili prvi dani u Proklesoj avliji. Da bi se zaštitio od tučnjava fra Petar je izabrao jedan zabačen kut i tu se sklonio. Tu su bila i dva građanina iz Bugrske koji su ga primili bez riječi. Fra Petar je zaključio da su to bogati ljudi koji su vjerojatno bili žrtve pobune u njihovoj zemlji. Poslije nekoliko dana dobili su gosta. Kada se sljedeći dan probudio prvo što je vidio bila je knjiga i nije mogao vjerovati. Lice novopridošlog mladića bilo je bijelo, blijedo. Oko očiju je imao tamne kolute. Razgovor je počeo sam od sebe. Mladić se zvao Ćamil. Često su razgovarali, a onda su po njega došli neki stražari. Bez riječi su se oprostili, a prazno je mjesto brzo bilo popunjeno. To je bio mršav, tanak čovjek. Bio je Židov iz Smirne, Haim. Fra Petar je saznao da Haim zna neke stvari o Ćamilu. Fra Petar ga je pitao o njemu, a Haim je počeo pričati. Ćalim je bio čovjek mješane krvi. Otac mu je bio Turčin, a majka Grkinja. Majka mu se u sedamnaestoj udala za bogatog Grka. Imali su jedno dijete, djevojčicu. Kada je djevojčica imala osam godina, Grk je umro. Njegovi su rođaci htjeli prevariti mladu udovicu i sve joj oteti, ali ona se branila. Otišla je u

Atenu da bar tamo spasi naslijeđe. Kada se vraćala nazad, umrla joj je kćerka. Mornari su lijes htjeli baciti u more jer donosi nesreću, ali majka nije dala. Tada je prvi oficir dao napraviti još jedan lijes u koji je stavljen neki teret. Lijes s djevojčicom bačen je u more, a drugi je dan majci koja ga je pokopala. Svakoga je dana žena odlazila na grob, ali postepeno bol se smanjivala kad se dogodilo nešto neočekivano. Žena prvog oficira saznala je tajnu o djevojčici i ispričala je najboljoj prijateljici. One su se tada posvađale i da bi se osvetila prijateljica je tajnu ispričala drugima. Tako je priča došla i do udovice koja je tada htjela da se baci u more i trebalo joj je nekoliko godina da preboli i ovo. Mnogi Grci su prosili lijepu udovicu, ali ona se na opće iznenađenje udala za nekog Turčina, Tahir-pašu, i snjim imala sina i kćerku. Sin je bio snažan, a kćerka je umrla u petoj godini od neke nepoznate bolesti. Majka je umrla sljedeće godine. Sin koji se zvao Ćamil sve se više predavao knjizi i nauci, a otac ga je u tom podržavao. Jedne je zime umro i Tahir-paša, a mladić je ostao sam s velikim imetkom i bez bliže rodbine. Jednog je dana ugledao jednu Grkinju i odmah se zaljubio. Ona je voljela i njega, ali njeni roditelji nisu dopustili da se uda za Turčina pa su je odveli i udali za nekog Grka. Poslije toga Ćamil je dvije godine proveo na studiju, a kasnije je mnogo i putovao i čitao knjige. Tada su počele glasine da su Ćamilu udarile knjige u glavu i da se poistovjetio s nekim mladim princem. To se pročulo i Ćamila je uhitio valija izmirskog vilajeta jer je dobio pismo kao i svi drugi valije da paze na ljude koji blate sultanovo ime. Kada su uhitili Ćamila mnogi su se pobunili, ali nisu mogli ništa napraviti pa je Ćamil odveden u zatvor. Karađoz nije volio političke zatvorenike, ali ovoga je morao prihvatiti. Već drugi dan čovjek kojeg je poslao kadija izradio je kod više vlasti da se Ćamil izdvoji i da mu se da posebna soba što je i učinjeno. Idućih je dana fra Petar hodao dvorištem, ali nije vidio Ćamila, a onda se jednog dana kraj njega stvorio Ćamil. Oboje su osjetili da se njihovo prijateljstvo povećalo. Odjednom Ćamil počne pričati povijest Džem- sultana(onaj s kojim se poistovjetio).

To je bila pričao o dva brata. Jedan je bio mudriji i jači, a drugi čovjek zle sreće i pogrešnog prvog koraka. Ta su dva brata došla u sukob kada im je 1481. g. na bojnom polju poginuo otac. Stariji brat Bajazit (34 godine) koji je bio guverner Amasije i mlađi Džem guverner Karamanije polagali su pravo na prijestolje. Džem je na svom dvoru stvorio krug pjesnika, znanstvenika i glazbenika, bio je dobar plivač i lovac. Bajazit je bio hladnokrvan i hrabar. Oboje su imali dokaze za

svoje pravo na prijestolje. Nisu se mogli dogovoriti i na kraju su se sukobili. Džem je izgubio i pobjegao u Egipat i ponovo organizirao napad, ali ponovo je izgubio. Tada je pobjegao na otok Rod gdje je bilo sjedište nekog katoličkog reda i gdje je zatražio utočište. Primio je ga je Pierre d'Aubusson i dočekao s carskim počastima te predložio da ode u Francusku. Džem je na to pristao, ali kada je došao nisu ga pustili na slobodu nego držan zatočen u tvrdim gradovima. Oko Džema stvorile su se razne spletke. Bajazit je d'Aubussonu dao novce da Džem ostane u zatočeništvu, a papa mu je ponudio mjesto kardinala. Nakon osam godina Džem je dan papi, a d'Aubusson je postao kardinal. Tada umire papa i dolazi novi. Španjolski kralj prodire u Italiju i zauzima Rim. Papa mu je morao dati Džema. Papa je to učinio, ali Džem se brzo razbolio i umro. Njegovo je tijelo poslano Bajazitu koji ga je pokopao s kraljevskim počastima. Dok je Ćamil to pričao fra Petar ga često nije mogao slušati i pratiti, ali Ćamil to nije ni primjećivao. Jednog se dana Ćamil nije pojavio. Haim je fra Petru rekao da su kod Ćamila došli neki činovnici, da je došlo do svađe i obračuna. Ne zna se da li je Ćamil mrtav ili samo premješten u drugi zatvor. Kasnije je fra Petar često razmišljao o Ćamilu. Jednom dok je tako razmišljao netko mu je u ruku stavio poruku da će za dva dana biti oslobođen. To se i dogodilo. Odveli su ga u Akru gdje je živio osam mjeseci, a onda je pušten i otišao je u Bosnu. I tu je kraj. Od njega je ostao samo grob. Nema više pričanja. Mladić čuje kako iz susjedne sobe dopiru glasovi: "Dalje!" Piši: jedna testera od čelika, mala njemačka. Jedna!"

2.Prokleta avlija

Bilješka o piscu:

Istaknuti romanopisac, pripovjedač, pjesnik i esejist. Ivo Andrić rođen je 9. 10. 1892. godine u siromašnoj obrtničkoj porodici u Travniku. Rano je ostao bez roditelja. Djetinstvo je proveo u Višegradu, gdje je završio i osnovnu školu. Gimnaziju je pohađao u Sarajev, gdje je i maturirao. Mladost mu nije bila ni laka ni bezbrižna; sa mnogo napora, i uz dosta teškoća i prepreka, Andrić je stekao universitetско obrazovanje. Studirao je filozofiju, osdijek slavenske književnosti i povijesti u Zagrebu, Beču, Krakovu i Gracu, gdje je 1923. godine i doktorirao sa disertacijom: O duhovnom životu Bosne pod Turcima. Kao srednjoškolac i student Andrić sudjeluje u naprednoj djelatnosti

revolucionara omladine -Mlada Bosna- koja se bori za nacionalno oslobođenje. Za vrijeme drugog svjetskog rata živi povučeno u okupiranom Beogradu, ne dovolyavajući nikakvo prešampavanje i objavljivanje svojih djela.Prve književne radove, stihove, objavljuje kao maturant 1911. godine u časopisu Bosanska vila, a nešto kasnije i svoje prevode O. Župančića, M. Aleksandra, V. Levstika ... Godine 1918. Objavljuje knjigu lirske proze Ex Ponto, a 1920. godine svoju prvu pripovjedačku knjigu Put Alije Derzeleza. Iste godine objavljuje i knjigu pjesama u prozi Nemiri. Između dva svjetska rata objavljuje tri knjige, a poslije rata objavljuje romane Na Drini ćuprija, Travnička kronika, Gospođica, Prokleta avlija, a od pripovjedaka Nove pripovjetka, Priča o vezirovom slonu, Lica ...Od rane mladosti bavi se publicistikom i esejistikom. Među njegove najpoznatije tekstove ove vrste ubrajaju se:esej o Goji, Razgovor s Gojom, esej o Njegošu, Vuku, Kočiću ...Godine 1956. Dobio je povelju za životno djelo, najvišu književnu nagradu u zemlji, 26.10.1961. godine dodjeljena mu je Nobelova nagrada za književnost.

Likovi

Ćamila: mladić koji se također nalazio u tamnici. Vrlo tih, nesretan i povučen u sebe. Jedini s kim je dolazio u kontakt bio je fra-Petar. Čamil je dospio u tamnicu jer je vlast sumnjala kako ima namjeru pobuniti se protiv vlade, no nisu shvatili, da je sve to želja za učenjem, za znanošću, želja za knjigama, a vjerojatno oni nisu ni znali šta je sve to.

Možemo reći da se Čamil zatvorio u četiri zida svoje duše kojoj se nitko nije smio približiti. U tom je liku Andrić želio prikazati apsurdnost života gdje učeni i bogati mogu također brzo postati bezpomoćni i krivi za zločine koje jesu i nisu učinili.

Karađoz: možemo reći, da je glavni glumac Andrićeva djela Prokleta Avlija.Vezan je uz carsku tamnicu čitav život. Kao upravnik on postaje "povjesna ličnost" te tamnice.

Karađoz je duša Avlije, ali on je demonska sotonska duša. To potvrđuje njegova prošlost u kojoj je on bio veliki pokvarenjak, nasilnik i prijestupnik.. No on kasnije prelazi na stranu zakona radeći u Avliji, ali se i dalje ponaša kao u prošlosti.

Analiza djela

Djelo Ive Andrića *Prokleta Avlija* jedno je od njegovih najvećih djela. Djelo nema ni početka ni kraja, to je priča koja se vrti u krug, ostvaruju se krugovi u krugovima, priče se isprepliću, u njima Čamil govori o Džem-sultanu i o sebi, Haim priča o Čamilu i ostalim zatvorenicima, fra-Rastislav govori o fra-Petru, itd. Tim načinom pisanja pisac pokušava prikazati kako se život ne odigrava samo u nama već i u drugima. Andrić sve to sluti, teži tome i sve to on prikazuje u svom djelu *Prokleta Avlija*.

Tematika u Andrićevim djelima

Andrić se u većini svojih djela vraća daleko u prošlost. Njegove su teme izvori povjesti Bosne pod okupacijom Turaka, a kasnije Austro - Ugarske.. Sve su njegove priče vezane uz događaje na bosanskoj zemlji, ali Andrić ne prikazuje obične povjesne priče već što tajnovitije i čudnije priče. No glavni zadatak, odnosno želja mu je u tome da prikaže bit čovjekove egzistencije, njegove borbe za opstanak i borbe za bolji život, njegovo veselje, njegovu bol i tugu. On opisuje čovjekovu sudbinu koja je pod vladavinom Turaka i Austro - Ugarske crna, tmurna, teška.

Iako je tematski bio vezan za Bosnu u nekim djelima i u nekim likovima Andrić opisuje općeljudske i općeživotne slike.

Stil pisca

Ivo Andrić jedan je od najvećih hrvatskih pisaca i jedini dobitnik Nobelove nagrade za književnost. Njegova je umjetnost izrazito epska i baš je to najveća privlačnost njegove umjetnosti, no da bi se ta epičnost postigla nezaobilazan je Andrićev klasičan i star izraz, možda čak i "zastario" u najplemenitijem značenju riječi. Početkom 20-ih godina opredjelio se za srpsku literaturu, tj. ekavicu što je činilo velik broj hrvatskih pisaca, kako bi naglasili jugoslavensko jedinstvo. No nakon atentata na Radića 1928 .godine većina se pisaca u znaku protesta vraća materinom jeziku i svoja djela ijekavizira. Jedan od rijetkih pisaca koji je i dalje pisao ekavicom bio je Ivo Andrić, no to nije razlog da se odrekemo Andrićeve prinosa hrvatskoj književnosti. S jezične strane Andrić je izrazito ijekavac, a koristio se ekavicom radi ritma i harmonije.

3.Prokleta avlija

Ivo Andrić, pjesnik, pripovjedač, romanopisac, esejist, rođen je 1892

u Dolcu kraj Travnika. Osnovnu školu je polazio u Višegradu, a gimnaziju u Sarajevu. Studirao je filozofiju na fakultetima u Zagrebu, Beču, Krakovu i Gracu, a završava nauke sa doktoratom u Gracu 1923. Još za vrijeme Austro-Ugarske vladavine Andrić se istakao kao jugoslavenski nacionalist, pa je bio zbog toga i zatvaran. Poslije prvog svjetskog rata Andrić ulazi u diplomatsku službu te više godina vrši dužnost činovnika u jugoslavenskim konzulatima u Rimu, Bukureštu, Madridu i Ženevi. Prije početka drugog svjetskog rata dobiva položaj poslanika u Berlinu. Sa slomom stare Jugoslavije izlazi iz diplomatske službe te vrijeme okupacije provodi u Beogradu, pokazujući svojim stavom negodovanje prema okupatoru. Poslije rata Andrić izbija kao pisac među vrhove jugoslavenske književnosti. Ivo Andrić je počeo pisati još prije prvog svjetskog rata. Njegovi prvi radovi objavljeni u omladinskim listovima i časopisima, kao što su Hrvatski đak, Bosanska vila itd., izraz su revolucionarnih, nacionalističkih težnji koje je gajio kao pripadnik napredne omladine. Međutim, početak njegova literarnog stvaranja označen je izlaskom ciklusa pjesama u Hrvatskoj mladoj lirici 1914, te knjige Ex Ponto 1918. Iza nje se redaju ova djela: Nemiri, Put Alije Đerzeleza i Pripovetke. Pisao je i eseje: Goja, Razgovor s Gojom. Poslije drugog svjetskog rata Andrić objavljuje svoja najzrelija djela: Gospođica, Travnička kronika i Na Drini ćuprija te nekoliko knjiga pripovijedaka u kojima se pored starih i već objavljenih sukcesivno pojavljuju nove. Ivo Andrić je pisac velikog zamaha. Iako je po osnovnoj koncepciji realist, on se ne zadovoljava isključivo realističkim slikanjem, nego mu ono služi samo kao sredstvo da mirno i kontrolirano istakne u naoko običnim zbivanjima njihovu fantastiku i simboliku. Prikazujući u svojim najboljim djelima život Bosne u davnim, povijesnim vremenima, pored izvrsnih slika psihologije i mentaliteta bosanskog seljaka s jedne strane, a s druge njegovog ugnjetavača među kojima su se našli zajedno turski veziri i austrougarski namjesnici – pored, dakle, tih slika jednog objektivnog društveno – povijesnog stanja, Andrić je dao ono što može samo pjesnik: голу ljudsku prirodu, njenu egzistencijalnu suštinu otjelovljenja u simbolima, među kojima se kao jedan od najljepših i najtrajnijih u našoj književnosti ističe most na Drini. U novije vrijeme naročitu je pažnju svojom dubinom i izražajnošću privukla njegova dulja pripovijetka Prokleta avlija, koju mnogi smatraju i njegovim umjetničkim najboljim djelom. Godine 1956. dobio je povelju za životno djelo, najvišu književnu nagradu u zemlji, 1961. godine dodijeljena mu je Nobelova nagrada za

književnost. Umro je u Beogradu 1975.

Sadržaj:

Prokleta avlija je naziv za poznati carigradski zatvor, u koji je iz neopravdanih razloga dospio fra Petar iz Bosne, koga su poslali u Istanbul da obavi neke samostanske poslove. Dogodilo se da turske vlasti uhvate neko pismo upućeno austrijskom internunciju u Carigradu, u kojem je bilo opisano proganjanje vjernika od turske vlasti i sumnja je pala na fra Petra koji je bio jedini fratar na tome području. Zbog toga je uhićen i zatvoren u istražni zatvor poznat kao Prokleta avlija, gdje je ostao dva mjeseca dok ga nisu poslali dalje. U Proklesoj avliji fra Petar upoznaje više ljudi, koji se u ovoj pripovijesti pretvaraju u galeriju zanimljivih likova. Tu je upravitelj Proklete avlije Latifaga zvan Karađoz, zatvorenik Haim - židov iz Smirne, pa zatim glavni lik ove pripovijesti, zatvorenik Ćamil-efendija, bogati mali Turčin iz Smirne. Fra Petar doznaje od Haima, mladićeva sugrađanina, da je ovaj zatvoren zbog sumnje da svrha njegova proučavanja povijesti buntovno spletkarenje protiv sultanova dvora, što je bilo potpuno neistinito. Mladi Ćamil, sin bogatog Turčina i Grkinje, odmalena se posvetio nauci te samotnjačkom i asketskom načinu života, koji je osobito potencirala jedna nesretna i nepreboljena ljubav. Ćamil se, naime, zaljubio u kćer maloga grčkog trgovca, no ovaj je iz nacionalističko-vjerskih razloga nije htio dati Turčinu za ženu, nego ju je prisilno udao za Grka izvan Smirne. Poslije tog događaja Ćamil se potpuno zatvorio u sebe i postao neka vrsta osobenjaka. Okružuje se knjigama i posvećuje nauci, pokazujući osobit interes za povijest Turskog Carstva, od kojeg ga specijalno zanima razdoblje Bajazita i Džem-sultana. Džem-sultan je bio Bajazitov brat kojeg je Bajazit dva puta porazio u bitci za prijestolje. Tada je Džem potražio utočište na otoku Rodu, gdje su vladali kršćanski vitezovi. Od tada počinje odiseja Džema, koji kao zarobljenik prelazi iz ruke u ruku raznih europskih vladara, pa čak i samog Pape, a svi ga oni iskorištavaju kao adut protiv turske carevine, tj. prijete Bajazitu da će ga pustiti ako ne zadovolji njihove razne zahtjeve. Na Ćamila posumnjaju da proučava upravo to povijesno razdoblje jer ono ima sličnosti sa sadašnjom situacijom na dvoru, gdje sultan također ima brata suparnika, kojeg je proglasio maloumnim i drži ga u zatočeništvu. Ćamil je poslan u Prokletu avliju gdje upoznaje fra Petra i ispriča mu život Džem-sultana, tvrdeći da je njegov život identičan sa Ćamilovim i da su im sudbine jednake.

Nakon nekog vremena odvedu ga u poseban zatvor i tu jedne noći prilikom saslušanja dođe do tučnjave između njega i policije. Ćamila iznesu - živa ili mrtva – ne zna se. Fra-Petar ga više nikada nije vidio.

Likovi:

Ćamil:

Mladić koji se nalazio u tamnici. Vrlo tih, nesretan i povučen u sebe. Jedini s kim je dolazio u kontakt bio je fra-Petar. Ćamil je dospio u tamnicu jer je vlast sumnjala kako ima namjeru pobuniti se protiv vlade, no nisu shvatili, da je sve to želja za učenjem, za znanošću, želja za knjigama, a vjerojatno oni nisu ni znali što je sve to. Ćamil ima mnoge sličnosti s Džem-sultanom, a to su: uzaludnost borbe, nijema predaja bez priznatog poraza, bijeg od života, dobrovoljno izgnanstvo u svijet davno minulih ljudi i događaja. I tamnica im je bila zajednička: i jedan i drugi bili su zatvorenici bez krivice. I jednoga i drugoga utamničila je misao o pravu da misle svoje misli. Može se reći da se Ćamil zatvorio u četiri zida svoje duše kojoj se nitko nije smio približiti. U tom je liku Andrić želio prikazati apsurdnost života gdje učeni i bogati mogu također brzo postati bespomoćni i krivi za zločine koje jesu i nisu učinili.

Karađoz:

Karađoz je u Andrićevom dijelu Prokleta avlija vezan uz carsku tamnicu cijeli život. Kao upravnik on postaje "povijesna ličnost" te tamnice. Karađoz je duša Avlije, ali on je demonska duša. To potvrđuje njegova prošlost u kojoj je on bio veliki pokvarenjak, nasilnik i prijestupnik.. No on kasnije prelazi na stranu zakona radeći u Avliji, ali se i dalje ponaša kao u prošlosti. Sudbine zatvorenika Proklete avlije su u njegovim rukama, a on se njima igra. On valjano upravlja unutrašnjim mehanizmom svojih zatvorenika.

O delu:

Prokleta avlija, oveća pripovijest ili mali roman, objavljena je 1954. godine, devet godina nakon Gospođice, Travničke kronike i Na Drini ćuprija. Za razliku od tih romana okvir događanja Proklete avlije je izvan Bosne, u Carigradu, a s Bosnom ga veže lik fra Petra, bosanskog franjevca, koji je jednom, stjecajem okolnosti, dospio u najveći carigradski zatvor, nazvan Prokletom avlijom. Djelo je pisano ekavicom, te sadrži mnogo arhaizama kako bi što više dočarala situacija onoga vremena. Andrić i u svojim drugim djelima, u onima o

Bosni, opisuje pripadnike raznih narodnosti. Međutim taj preplet narodnosti događa se u opusu u kojem je Bosna temom, dok se u samoj Proklesoj avliji susreću pripadnici uglavnom azijskih naroda. Pred njima svima fra Petar krije svoje zvanje, pa i pred Ćamilom. Andrić je o Proklesoj avliji, o karakterima njezinih zatočenika i o njihovu ponašanju pisao nedvojbeno i na temelju vlastitih iskustava iz robijaških dana u Splitu, Šibeniku i Mariboru tijekom 1914. i 1915. Oslikavajući sudbinu Ćamil-efendije, Andrić je zapravo dao portret svoga vremena.

Carigradska tamnica zvana Prokleta avlija sa svojim simbolički šarenim svijetom spojila je jednog skromnog i smjernog, nedužno optuženog bosanskog fratra i razočaranog, životom otrovanog i fikcijom opsjednutog turskog bogataša. Svijet Proklete avlije, koja kroz svoju tjeskobnu utrobu propušta sve vrste ljudskih grijeha i poroka, čija je nepregledna raznolikost pomno nadgledana zastrašujućim očima Latifage Karađoza, jasan je i vrlo čitljiv. Kao i u životu samom, tako i u Proklesoj avliji ne nedostaje grijeha svih vrsta, ali i u njoj često ima teških tragedija nevinih stradalnika. I Avlija se bez prestanka puni i prazni, a nikada se ne primjećuje višak ili manjak, a za one koji su otišli ne pita više nitko. Djelo Ive Andrića Prokleta Avlija nema ni početka ni kraja, to je priča koja se vrti u krug. Ostvaruju se krugovi u krugovima, priče se isprepliću, u njima Ćamil govori o Džem-sultanu i o sebi, Haim priča o Ćamilu i ostalim zatvorenicima, fra Rastislav govori o fra Petru, itd. Tim načinom pisanja pisac pokušava prikazati kako se život ne odigrava samo u nama već i u drugima.

Prokleta avlija svojim iznimno dojmljivim likovima i njihovim sudbinama, svojom gotovo alegorijskom pričom o totalitarizmu putem vida pravde, ispričanom smirenim rečenicama, koje su izraz izvanrednoga umijeća pričanja, te unutarnjom dinamikom koja obuhvaća čitavo štivo, nedvojbeno je jedan od ponajboljih ostvaraja u cijelom Andrićevu bogatom književnom dijelu.